

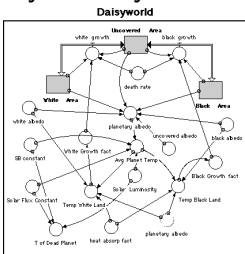

Kam směřujeme?

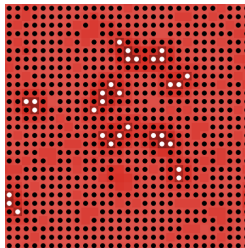
- modelování systémů „od spodu“ - individua, lokální interakce
- agent based modeling (ABM) – modelování založené na agentech
- proč buněčné automaty (cellular automata, CA)?
  - předchůdce ABM: historicky i technicky
  - jednoduché, snadno formalizovatelné a přitom silné
  - několik zajímavých modelů

Svět sedmikrásek

modelování shora
systémový model

modelování zdola
buněčný automat

Základní principy

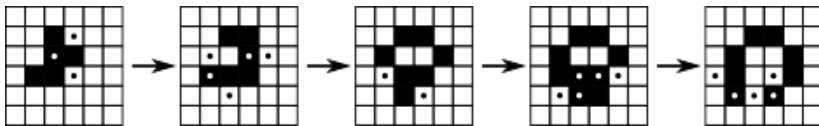
- diskrétní prostor i čas
- striktně lokální interakce
- mnoho „buněk“

simulace klíčová

Hra Život

- čtverečková síť buněk, sousedi se počítají i diagonálně
- stavy buněk: živá, mrtvá
- hraje se na kola
- pokud je buňka **živá**:
  - < 2 sousedi $\Rightarrow$ umírá na osamělost
  - > 3 sousedi $\Rightarrow$ umírá na přehustění
  - $2 \vee 3$ sousedi $\Rightarrow$ přežívá
- pokud je buňka **mrtvá**:
  - 3 sousedi $\Rightarrow$ ožívá
  - jinak zůstává mrtvá

Hra Život: příklad

Základní poselství

Jednoduchá pravidla mohou vést ke složitému chování.

Vztah k chaosu, komplexitě, vyčíslitelnosti.

- 40. a 50. léta: von Neuman, Ulam: základní formalismus (studium sebe-reprodukce)
- 1970: Conway: hra Život, článek v Scientific American (Gardner), značná pozornost
- 1983: Wolfram: přehledový článek o CA, začátek studia CA ve fyzice
- 2002: Wolfram: A New Kind of Science

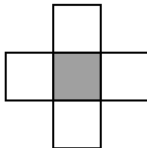
diskrétní dynamika stav se mění synchronizovaně, v diskrétních časových krocích

- jednorozměrná
- dvourozměrná: obdélníková, šestiúhelníková, ...
- vícerozměrná

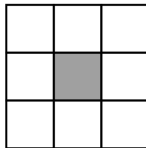
jednorozměrné
okolí

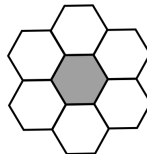
von Neumanovo
okolí

Moorovo
okolí

šestiúhelníkové
okolí

- teorie – nekonečné mřížky
- simulace – konečné mřížky
  - periodická okrajová podmínka (kružnice, torus)
  - fixní hodnota okrajových buněk

1

1. *Journal of Management Studies*, 1997, 34, 1, 1-14.

- Journal of Management Education* 36(7) 809–827

Speciální třídy CA

Zpřísněním požadavků na přechodovou funkci dostáváme speciální třídy CA:

legal zachování „klidového“ stavu + symetrie

totalistic přechodová funkce pracuje pouze se součtem hodnot z okolí

outer-totalistic rozhoduje stav buňky + součet z ostatních

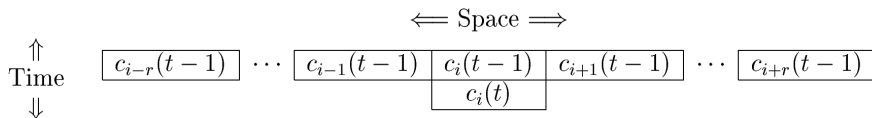
additive lineární funkce (modulo k) přes hodnoty z okolí

- stav automatu: přiřazení lokálních stavů všem buňkám ($M \rightarrow \Sigma$)
- deterministické: každý stav má právě jednoho následníka
- konečná mřížka $\rightarrow$ konečný stavový prostor $\rightarrow$ každý výpočet se časem zacyklí

Zakreslení dynamiky

Figure 15.1 The neighborhood of a one-dimensional cellular automaton

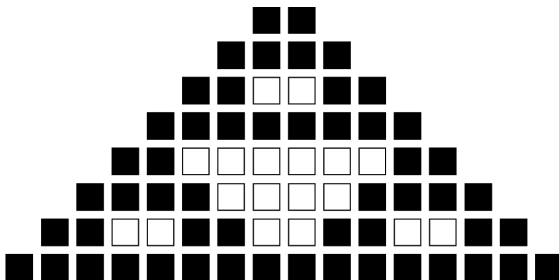
G. Flake, *The Computational Beauty of Nature*

Příklad: pravidla

$c_{i-1}(t-1)$	$c_i(t-1)$	$c_{i+1}(t-1)$	$c_i(t)$
0	0	0	0
0	0	1	1
0	1	0	1
0	1	1	1
1	0	0	1
1	0	1	1
1	1	0	1
1	1	1	0

G. Flake, *The Computational Beauty of Nature*

Příklad: dynamika

G. Flake, *The Computational Beauty of Nature*

- Třída I** Vývoj spěje vždy do fixního stavu, ve kterém se již stav buněk nemění.
- Třída II** Vývoj spěje k jednoduchým periodickým strukturám, které se neustále opakují.
- Třída III** Aperiodické, chaotické, náhodně vypadající chování.
- Třída IV** Složité vzory, které se pohybují „prostorem“.

Třída I: ukázky

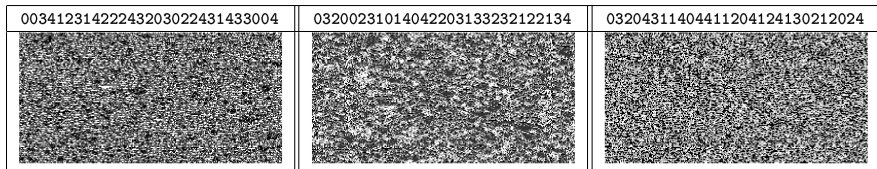
00040001002000200020030000004	00100001000000200001030000014	00001001000000200400030100004

Figure 15.5 Examples of Wolfram's Class I

G. Flake, *The Computational Beauty of Nature*

Třída III: ukázky

Figure 15.7 Examples of Wolfram's Class III

G. Flake, *The Computational Beauty of Nature*

Třída IV: ukázky

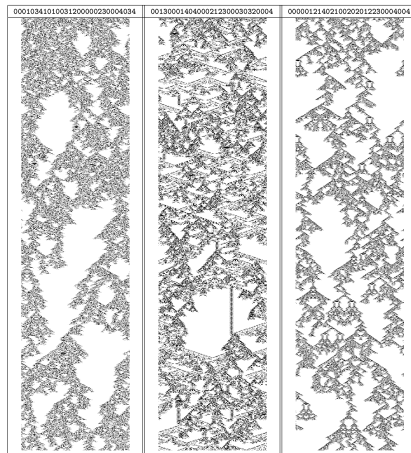

Figure 15.8 Examples of Wolfram's Class IV

Srovnání s programy (vyčíslitelnost)

Třída I (fixní stav)

triviální programy (bez cyklů
či omezený počet opakování)

Třída II (jednoduché cyklení)

programy, které se triviálně zacyklí

Třída III (chaos)

generátor náhodných čísel

Třída IV (komplexní vzory)

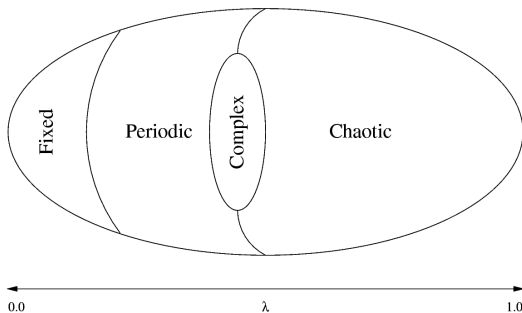
programy, které dělají zajímavé věci

Langtonův parametr

- jeden ze stavů označíme za „klidový“ stav q
- N - celkový počet pravidel
pro jednorozměrný automat s k lokálními stavy a okolím velikosti r je $N = k^{2r+1}$
- n_q - počet pravidel, která vedou do klidového stavu q
- Langtonův lambda parametr:

$$\lambda = \frac{N - n_q}{N}$$

Langtonův parametr a Wolframovy třídy

Figure 15.9 Langton's schematic representation of CA rule space characterized by the λ parameter

G. Flake, *The Computational Beauty of Nature*

- připomenutí základního poselství:
Jednoduchá pravidla mohou generovat složitá chování.
- model může inspirovat k zajímavým úvahám i bez toho, aby modeloval něco zcela konkrétního

Hra Život

- čtverečková síť buněk, sousedi se počítají i diagonálně
- stavy buněk: živá, mrtvá
- hraje se na kola
- pokud je buňka **živá**:
  - < 2 sousedi $\Rightarrow$ umírá na osamělost
  - > 3 sousedi $\Rightarrow$ umírá na přehuštění
  - $2 \vee 3$ sousedi $\Rightarrow$ přežívá
- pokud je buňka **mrtvá**:
  - 3 sousedi $\Rightarrow$ ožívá
  - jinak zůstává mrtvá

Cíle návrhu pravidel

Autor Conway, inspirován von Neumannem, výzkumem sebe-reprodukce.

Cíl: **jednoduché pravidlo s náročnou předpověditelností.**

- Pro žádnou počáteční konečnou konfiguraci by nemělo být triviálně dokazatelné, že roste nade všechny meze.
- Měly by existovat počáteční konfigurace, které (alespoň zdánlivě) rostou nade všechny meze.
- Měly by existovat počáteční konfigurace, které se vyvíjejí a mění dlouhou dobu než upadnou do stabilního stavu (resp. krátkého oscilujícího cyklu).

Nekonečný růst

- Conwayova hypotéza: „nekonečný růst ve hře Život není možný“
- nabídl \$50 tomu, kdo to dokáže nebo vyvrátí
- hypotéza neplatí
  - dokázáno během 1 roku
  - tým z MIT
  - našli konfiguraci vedoucí k „nekonečnému růstu“

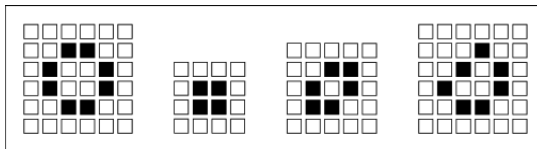

Proč „Život“?

Je pravděpodobné, že pokud poskytneme dostatečný prostor a začneme v náhodném stavu, tak po dostatečně dlouhé době osídlí části prostoru inteligentní sebe-reprodukující bytosti.
(J. H. Conway)

Hra má schopnost z náhodného stavu vytvářet pravidelné a zajímavé struktury (srovnej *primordial soup*).

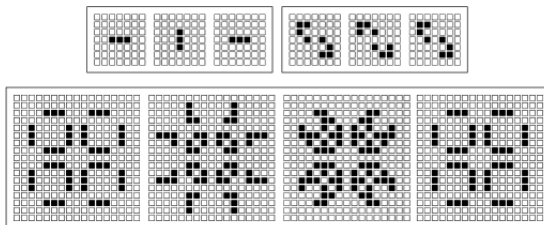
Stabilní konfigurace

Figure 15.11 Examples of static objects in Conway's Game of Life

G. Flake, *The Computational Beauty of Nature*

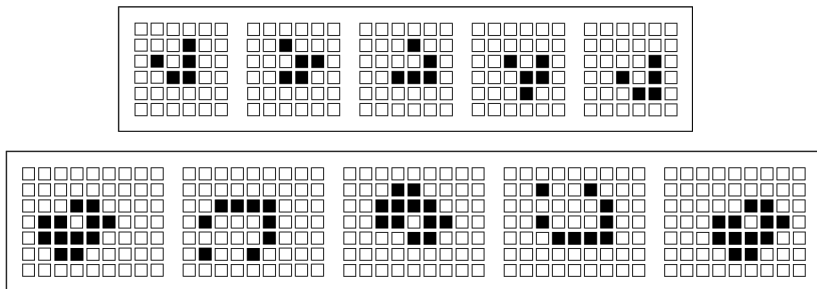
Periodické konfigurace

Figure 15.12 Examples of simple periodic objects in Conway's Game of Life

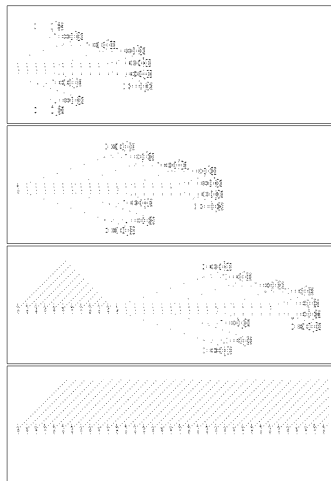
G. Flake, *The Computational Beauty of Nature*

Pohybující se konfigurace

Figure 15.13 Examples of moving objects in Conway’s Game of Life

G. Flake, *The Computational Beauty of Nature*

Figure 15.14 Examples of a breeder in Conway's Game of Life

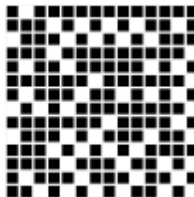
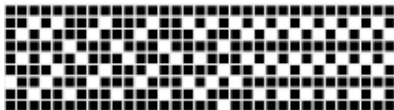
G. Flake, *The Computational Beauty of Nature*

Video demo

- <http://www.youtube.com/watch?v=XcuBvj0pw-E>
- (a mnoho dalších...)

Garden of Eden

Konfigurace, která nemá předchůdce.

Turingovská síla CA

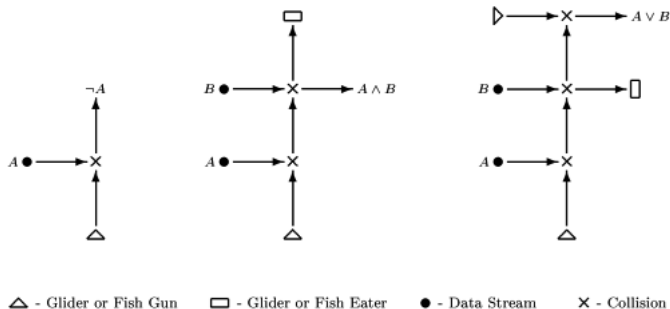
- pro každý TS existuje CA, který zadaný TS simuluje (jednoduché)
- pro každý TS a slovo w existuje **konečná počáteční konfigurace hry Život**, která simuluje výpočet TS nad tímto slovem
- platí dokonce i pro jednorozměrné pravidlo R110 (2 hodnoty, okolí velikosti 1)

Simulace Turingova stroje pomocí hry Život

- data = gliders (kluzáci)
důležité prvky: anihilace (srážka dvou kluzáků), eater (požírač kluzáků)
- data stream = glider gun
- logické funkce – viz obrázek
- paměť – registry (viz Minského stroj)

Simulace logických funkcí

Figure 15.15 Constructing logical primitives in Life

G. Flake, *The Computational Beauty of Nature*

Další jednoduché 2D CA

- parity
- totalistic 2D automata
- majority model

viz NetLogo demo

Sebe-reprodukce

Počáteční impuls pro studium CA, von Neuman:

- pozorování:
  - reprodukce v přírodě: udržení (zvyšování) složitosti
  - stroje: snižování složitosti
- kritéria návrhu:
  - univerzální stroj: dokáže dle popisu sestrojít cokoliv
  - sebe-reprodukce: dokáže vyrobit vlastní kopii
- sestrojil takový automat, 29 lokálních stavů, velmi komplikovaný

Langton:

- volnější definice sebe-reprodukce: studuje, co je pro sebe-reprodukcí „nutné“ (nikoliv „dostatečné“)
- kritéria návrhu:
  - řízení reprodukce nemá být pasivní - řízeno nejen mechanismem (pravidly)
  - aktivní role struktury, která se sebe-reprodukuje

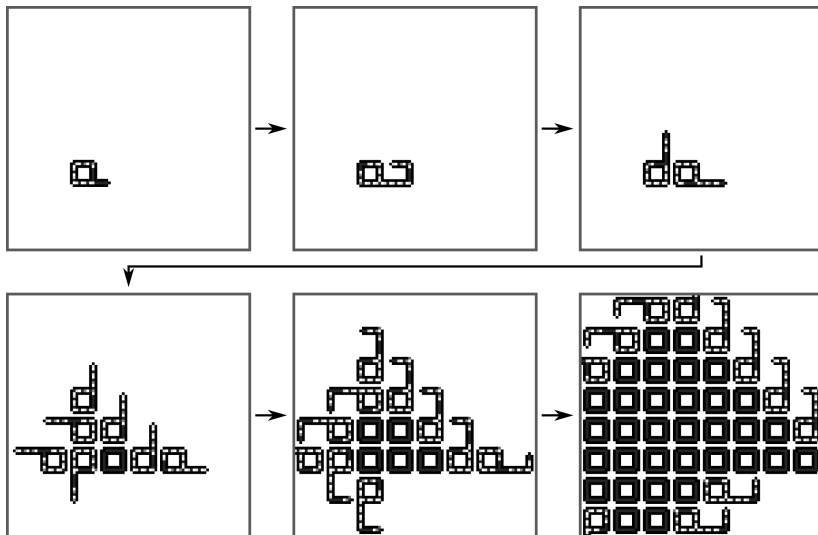
Sebe-reprodukce a emergence

$\sigma_C \sigma_T \sigma_R \sigma_L$	$\sigma_C \sigma_T \sigma_R \sigma_B$	$\sigma_C \sigma_T \sigma_R \sigma_L$	$\sigma_C \sigma_T \sigma_R \sigma_B$	$\sigma_C \sigma_T \sigma_R \sigma_L$
$\rightarrow \sigma_C'$	$\rightarrow \sigma_C'$	$\rightarrow \sigma_C'$	$\rightarrow \sigma_C'$	$\rightarrow \sigma_C'$
00000 $\rightarrow$ 0	02527 $\rightarrow$ 1	11322 $\rightarrow$ 1	26242 $\rightarrow$ 2	30102 $\rightarrow$ 1
00001 $\rightarrow$ 2	10001 $\rightarrow$ 1	12224 $\rightarrow$ 4	26445 $\rightarrow$ 2	30122 $\rightarrow$ 0
00002 $\rightarrow$ 0	10006 $\rightarrow$ 1	12227 $\rightarrow$ 7	26520 $\rightarrow$ 0	30201 $\rightarrow$ 1
00003 $\rightarrow$ 0	10007 $\rightarrow$ 7	12243 $\rightarrow$ 4	26555 $\rightarrow$ 2	40112 $\rightarrow$ 0
00004 $\rightarrow$ 0	10008 $\rightarrow$ 1	12247 $\rightarrow$ 7	26622 $\rightarrow$ 2	40102 $\rightarrow$ 2
00006 $\rightarrow$ 3	10012 $\rightarrow$ 1	12324 $\rightarrow$ 4	26772 $\rightarrow$ 2	40125 $\rightarrow$ 0
00007 $\rightarrow$ 1	10021 $\rightarrow$ 1	12327 $\rightarrow$ 7	26812 $\rightarrow$ 2	40212 $\rightarrow$ 0
00011 $\rightarrow$ 2	10024 $\rightarrow$ 4	12425 $\rightarrow$ 5	26821 $\rightarrow$ 6	40222 $\rightarrow$ 1
00012 $\rightarrow$ 2	10027 $\rightarrow$ 7	12426 $\rightarrow$ 7	26822 $\rightarrow$ 6	40232 $\rightarrow$ 6
00013 $\rightarrow$ 2	10031 $\rightarrow$ 1	12427 $\rightarrow$ 5	26842 $\rightarrow$ 2	40252 $\rightarrow$ 0
00021 $\rightarrow$ 2	10101 $\rightarrow$ 1	20001 $\rightarrow$ 2	26822 $\rightarrow$ 2	40002 $\rightarrow$ 1
00022 $\rightarrow$ 0	10111 $\rightarrow$ 1	20002 $\rightarrow$ 2	26512 $\rightarrow$ 2	50002 $\rightarrow$ 2
00023 $\rightarrow$ 0	10124 $\rightarrow$ 4	20003 $\rightarrow$ 2	26521 $\rightarrow$ 2	50021 $\rightarrow$ 5
00026 $\rightarrow$ 2	10127 $\rightarrow$ 7	20007 $\rightarrow$ 1	26522 $\rightarrow$ 2	50022 $\rightarrow$ 5
00027 $\rightarrow$ 2	10202 $\rightarrow$ 6	20012 $\rightarrow$ 2	26552 $\rightarrow$ 1	50023 $\rightarrow$ 2
00032 $\rightarrow$ 0	10203 $\rightarrow$ 1	20021 $\rightarrow$ 2	26527 $\rightarrow$ 5	50027 $\rightarrow$ 5
00032 $\rightarrow$ 5	10221 $\rightarrow$ 1	20021 $\rightarrow$ 2	26622 $\rightarrow$ 2	50052 $\rightarrow$ 0
00062 $\rightarrow$ 2	10224 $\rightarrow$ 4	20022 $\rightarrow$ 2	26672 $\rightarrow$ 2	50202 $\rightarrow$ 2
00072 $\rightarrow$ 2	10226 $\rightarrow$ 3	20023 $\rightarrow$ 2	26712 $\rightarrow$ 2	50212 $\rightarrow$ 2
00102 $\rightarrow$ 2	10227 $\rightarrow$ 7	20024 $\rightarrow$ 2	26722 $\rightarrow$ 2	50215 $\rightarrow$ 2
00112 $\rightarrow$ 2	10228 $\rightarrow$ 7	20025 $\rightarrow$ 2	26722 $\rightarrow$ 2	50202 $\rightarrow$ 2
00202 $\rightarrow$ 0	10243 $\rightarrow$ 4	20026 $\rightarrow$ 2	26772 $\rightarrow$ 2	50224 $\rightarrow$ 4
00203 $\rightarrow$ 0	10262 $\rightarrow$ 6	20027 $\rightarrow$ 2	21122 $\rightarrow$ 2	50272 $\rightarrow$ 2
00205 $\rightarrow$ 0	10264 $\rightarrow$ 4	20032 $\rightarrow$ 6	21126 $\rightarrow$ 1	51212 $\rightarrow$ 2
00212 $\rightarrow$ 5	10267 $\rightarrow$ 7	20043 $\rightarrow$ 3	21222 $\rightarrow$ 2	51222 $\rightarrow$ 0
00222 $\rightarrow$ 0	10271 $\rightarrow$ 0	20051 $\rightarrow$ 7	21224 $\rightarrow$ 2	51242 $\rightarrow$ 2
00232 $\rightarrow$ 5	10272 $\rightarrow$ 7	20052 $\rightarrow$ 2	21222 $\rightarrow$ 2	51222 $\rightarrow$ 2
00522 $\rightarrow$ 2	10542 $\rightarrow$ 7	20057 $\rightarrow$ 5	21227 $\rightarrow$ 2	60001 $\rightarrow$ 1
01232 $\rightarrow$ 1	11112 $\rightarrow$ 1	20072 $\rightarrow$ 2	21422 $\rightarrow$ 2	60002 $\rightarrow$ 1
01242 $\rightarrow$ 1	11122 $\rightarrow$ 1	20102 $\rightarrow$ 2	21522 $\rightarrow$ 2	60212 $\rightarrow$ 5
01252 $\rightarrow$ 5	11124 $\rightarrow$ 4	20112 $\rightarrow$ 2	21622 $\rightarrow$ 2	60122 $\rightarrow$ 6
01262 $\rightarrow$ 1	11127 $\rightarrow$ 1	20112 $\rightarrow$ 2	21622 $\rightarrow$ 2	60122 $\rightarrow$ 2
01272 $\rightarrow$ 1	11126 $\rightarrow$ 1	20142 $\rightarrow$ 2	22227 $\rightarrow$ 2	61222 $\rightarrow$ 5
01275 $\rightarrow$ 1	11127 $\rightarrow$ 7	20172 $\rightarrow$ 2	22244 $\rightarrow$ 2	70007 $\rightarrow$ 7
01422 $\rightarrow$ 1	11152 $\rightarrow$ 2	20202 $\rightarrow$ 2	22246 $\rightarrow$ 2	70112 $\rightarrow$ 0
01432 $\rightarrow$ 1	11212 $\rightarrow$ 1	20203 $\rightarrow$ 2	22276 $\rightarrow$ 2	70122 $\rightarrow$ 0
01442 $\rightarrow$ 1	11222 $\rightarrow$ 1	20205 $\rightarrow$ 2	22277 $\rightarrow$ 2	70125 $\rightarrow$ 0
01472 $\rightarrow$ 1	11224 $\rightarrow$ 4	20207 $\rightarrow$ 3	30001 $\rightarrow$ 3	70002 $\rightarrow$ 3
01625 $\rightarrow$ 1	11225 $\rightarrow$ 1	20212 $\rightarrow$ 2	30002 $\rightarrow$ 2	70222 $\rightarrow$ 1
01722 $\rightarrow$ 1	11227 $\rightarrow$ 7	20215 $\rightarrow$ 2	30004 $\rightarrow$ 1	70225 $\rightarrow$ 1
01725 $\rightarrow$ 5	11232 $\rightarrow$ 1	20221 $\rightarrow$ 2	30007 $\rightarrow$ 6	70232 $\rightarrow$ 1
01732 $\rightarrow$ 1	11242 $\rightarrow$ 4	20222 $\rightarrow$ 2	30012 $\rightarrow$ 3	70252 $\rightarrow$ 5
01732 $\rightarrow$ 1	11252 $\rightarrow$ 1	20222 $\rightarrow$ 2	30012 $\rightarrow$ 1	70272 $\rightarrow$ 0
01772 $\rightarrow$ 1	11272 $\rightarrow$ 7	20232 $\rightarrow$ 1	30062 $\rightarrow$ 2	

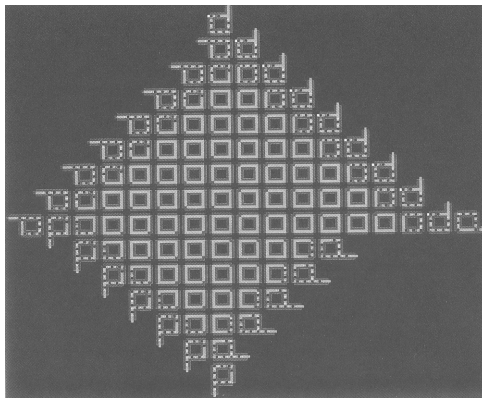
Table 11.1 Transition function table for Langton's self-reproducing loops (taken from table

1 in [lang86]). Neighborhoods are defined by $\begin{pmatrix} \sigma_T \\ \sigma_L & \sigma_C & \sigma_R \\ \sigma_B \end{pmatrix} \rightarrow \sigma'_C$.

Sebe-reprodukce a emergence

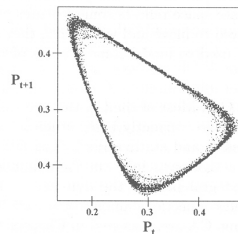

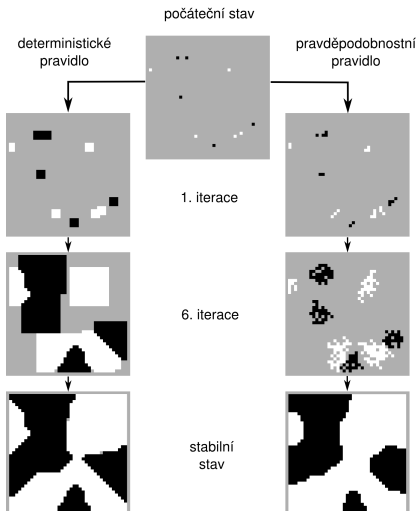
Emergence

- „vynořující se chování“
- příklad: 4D mřížka, lokálně chování náhodné, graf znázorňuje počty aktivovaných buněk ve dvou po sobě jdoucích iteracích (→ struktura)
- tématem se budeme zabývat u ABM

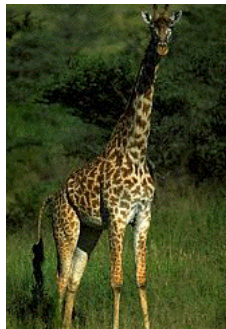
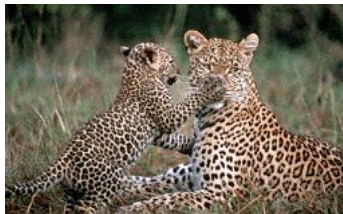

kvantové

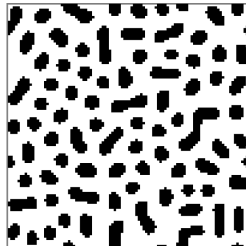
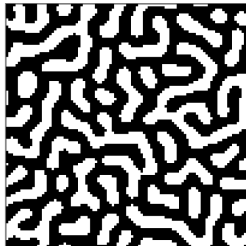
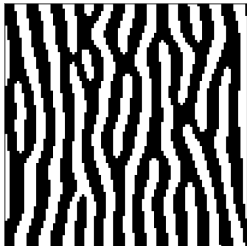
_____

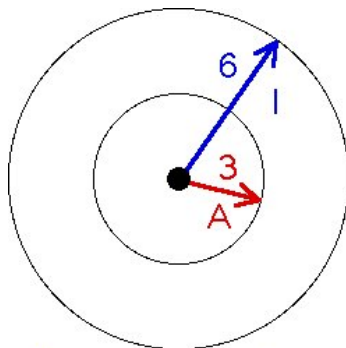

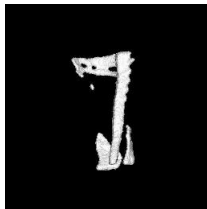
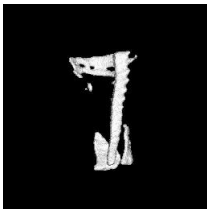
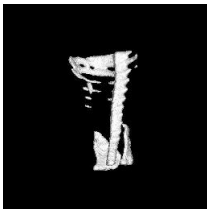
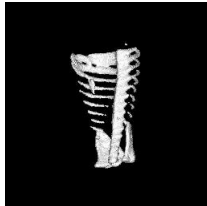
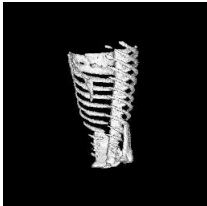
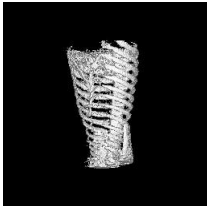

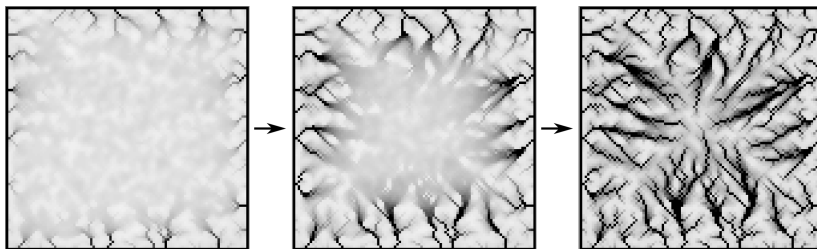

A concentration = 1

100

Rozšíření: voda v krajině – ilustrace vlivu stromů na koloběh vody

- šíření požáru v lese
- ilustrace fázového přechodu
- rozšíření: požáry a hašení – ilustrace dopadu hašení na velikost požáru

- Voting – majority rule
- jednoduchý základní model, který se dále rozšiřuje (např. sociální sítě)
- spojitost Ising model, magnetismus

Souvislosti

ABM agent based modeling – viz příští přednáška
modelování biologických procesů růst, formace vzorů, ...

vyčíslitelnost nepředvídatelnost, univerzalita, ...

chaos sensitivita k počátečním podmínkám, bifurkace, přechod od řádu k chaosu, ...

fyzika nový pohled na základní principy fyziky

Nový pohled na fyziku

- vesmír jako CA? (diskrétní čas i prostor)
- paralela s „objevováním“ dynamiky R110
  - při pohledu zvenčí můžeme vidět spoustu zajímavých jevů: pohybující se „částice“ a jejich kolize, ...
  - přitom základní mechanismus je triviální

